

KANT
ENTELEKTÜEL BİR BİYOGRAFİ

WILLIAM WALLACE

ÇEVİREN
ESRA ÇAĞRI MUTLU

FOL KİMDİR SERİSİ

- SPINOZA –BİR İSPINOZUN SEVGİ ÇAĞRISI–
- MARTIN HEIDEGGER –VARLIĞIN PATİKALARI–
- CIORAN –TEBESSÜM, SİRİTMA VE ÖTESİ–
- ALBERT EINSTEIN –BİLİMSEL KİŞİLİĞİ VE DÜNYAMIZA ETKİSİ–
- KARL MARX –ENTELEKTÜEL BİR BİYOGRAFİ–
- JACQUES DERRIDA KİMDİR? –ENTELEKTÜEL BİR BİYOGRAFİ–
- WILLIAM JAMES KİMDİR?
- JOHN LOCKE KİMDİR?
- SCHOPENHAUER KİMDİR?
- DESCARTES KİMDİR?
- HENRI BERGSON –DEĞİŞİMİN FELSEFESİ–
- KANT –ENTELEKTÜEL BİR BİYOGRAFİ–

WILLIAM WALLACE

Fife, Cupar doğumlu İskoç filozof (1844). Merton College üyesi ve Oxford Üniversitesi ahlak felsefesi profesörü. Alman filozofları Kant, Fichte, Herder üzerine, özellikle de temel yapıtlarını İngilizceye çevirdiği Hegel üzerine yaptığı çalışmalarla tanınıyordu. 1864'ten itibaren Oxford Balliol College'de eğitim gördü. 1867'de Merton College'ın üyesi oldu. 1882'den itibaren, Oxford'da Thomas Hill Green'in halefi oldu ve pozisyonunu Merton College hocalığıyla birlikte vefatına kadar sürdürdü. Oxford yakınlarında bir bisiklet kazasında 52 yaşında öldü (1897).

Başlıca eserleri: *The Logic of Hegel* (1873), *Epicureanism* (1880) *Life of Arthur Schopenhauer* (1890), *Hegel's Philosophy of Mind* (1894), *Lectures and Essays on Natural Theology and Ethics* (1898).

ESRA ÇAĞRI MUTLU

1979 yılında Kars'ta doğdu. Lisans öğrenimini Ege Üniversitesi Felsefe Bölümünde yaptı. Yüksek lisansını Muğla Üniversitesinde Aristoteles'in psikolojisi (Phantasia kavramı), doktorasını yine aynı üniversitede Aristoteles'in Metafiziği ve Biyolojisi (Madde ve Bilinebilirlik Problemi) üzerine tamamladı. Hâlihazırda Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
I	
KÖNIGSBERG	13
2	
KANT; OKULDA VE ÜNİVERSİTEDE	18
3	
PROBITAS LAUDATUR ET ALGET	28
4	
KAMUSAL VE ÖZEL ALANDA PROFESÖR KANT	40
5	
ELEŞTİRİ ÇAĞI	57
6	
ELEŞTİREL OKUL	75
7	
KANT'IN SON YILLARI	82
8	
SPEKÜLATİF DOĞA BİLİMİ VE BİYOLOJİ	92
9	
METAFİZİK ÜZERİNE DENEMELER	111

10	
KANT'IN FELSEFİ ÇEVRESİ	131
11	
BİLGİNİN KOŞULLARI	146
12	
BİLİNEMEYEN	165
13	
ESTETİK İDELER	174
14	
ETİK MESELELER	183
DİZİN	199

ÖNSÖZ

Burada sarf edeceğim birkaç cümle, belirli bir açıklama ve teşekkür olarak kabul edilmelidir.

Elinizdeki biyografi (otoritelerin alıntılanması veya kendilerine atıfta bulunulması, burada kendilerine tahsis edilen alanın iki katına çıkarılmasını gerektirebilirdi), Schubert'in Kant'ın hayatına ve daha yakın tarihli bilgilere göre büyük ölçüde düzeltilmiş ve eklenmiş olan erken dönem anıları üzerine kuruludur. Bu başlığa yapılan istisnai değini, Profesör Benno Erdmann'ın Knutzen ve *Kritik* üzerine yazılarından; Dr. Emil Arnoldt'un Kant'ın erken yaşamının taslağından ve *Altpreussische Monatsschrift*'in farklı sayılardaki birkaç makalesine atfedilebilir. Bu makalelere erişim için, Kant'a olan bağlılığını aynı meslekten herkesin bildiği Dr. Rudolf Reicke'nin nezaketine minnettarım, ki kendisinin filozofun yazışmalarını ele almayı vadeden baskısı, Kant'ın yaşamının son 30 yılının şimdiye kadar olduğundan daha eksiksiz biçimde yazılmasını sağlayacaktır.

Kant'ın felsefesinin anlatımı doğrudan filozofun kendi eserleri yapıtları üzerine kuruludur. Sekizinci Bölüm bilimsel teorilerine bir bakış atıyor; Dokuzuncu Bölüm 1766'ya kadar olan metafizik görüşlerindeki daha belirgin noktalara dikkat çekiyor; On Birinci Bölüm ise *Kritik der reinen Vernunft*'un [*Saf Aklın Eleştirisi*] ilk çeyreğini analiz ediyor; On İkinci Bölüm bu çalışmanın geri kalanının sonuçlarını özetliyor; On Üçüncü Bölüm ise *Kritik der Urteilskraft*'ın [*Yargı Gücünün Eleştirisi*] ilk kısmıyla ilgilidir, bu eserin ikinci kısmı On Dördüncü Bölümde iki ana etik incelemeyle bağlantılıdır. *Prolegomena* [*Gelecekte Bir Bilim Olarak Or-*

taya Çıkabilecek Her Metafizîğe Prolegomena] ve *Metaphysische Anfangsgründe der Naturwissenschaft* [Doğa Biliiminin Metafizik Temelleri] geçirtiliyor; *Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft*'a [Salt Aklın Sınırları Dâhilinde Din] Kant'ın hayatı içerisinde kısaca zikrediliyor ve *Eine Vorlesung ueber Ethik* [Etik Üzerine Dersler] gibi sonraki çalışmalarına şöyle bir değiniliyor.

Elinizdeki bu küçük kitap, bu alanda yazılmış eserlerin hâlihazırda daha muazzam bir bütünlükle işgal ettikleri zemini daha fazla arşınlamama arzusuyla şekillendi. Kant'ı daha derinlemesine incelemek isteyenler, Dr. Hutchison Stirling'de merkezî öğretilerinin nüfuz edici bir serimlemesini; Profesör Caird'de ilk *Kritik*'in aşıkâr ve düşündürücü bir anlatımını; Profesör Adamson'da teorik ve ahlak felsefesinin iyi düşünülmüş bir özetini ve Profesör Watson'da Kant hakkındaki güncel İngiliz görüşünün yeterli ve ayrıntılı bir incelemesini bulacaklardır. Bunlar sadece bu konu hakkındaki daha geniş kapsamlı çalışmalardır. [...]

DİZİN

A

a priori yöntemler 140

abiyojenez 108

açıklanmış din 74

Adolphus, Gustavus 20

ahlak 12, 38, 47, 56, 67, 68, 82, 89,

114, 120, 132, 134, 143, 174, 175,

189, 191, 192, 193, 194, 195, 196,

197, 198; ~ felsefesi 12, 47; ~ so-

runu 68; ~ yasası 183, 191, 194; ~

yasasının ilkeleri 196

ahlaki: ~ eylem 143, 190; ~ eylemin

hedefi 196; ~ ideler 143; ~ imperatif

191; ~ incelemeler 67; ~ iyilik idesi

194; ~ ve teolojik ilkeler 114; ~ yü-

kümlülük 114

akıl 37, 48, 53, 56, 58, 60, 72, 74, 76,

80, 93, 102, 106, 107, 114, 118,

119, 122, 124, 128, 129, 136, 137,

138, 139, 140, 141, 166, 167, 168,

170, 171, 172, 174, 181, 185, 186,

189, 193, 194, 195, 196, 197; ~ yü-

rüten varlıklar 102; ~ yürütme 72,

93, 102, 122, 137, 138, 140, 141,

167, 170, 174, 193, 197; ~ın doğal

yöntemi 113; ~ın ideleri 131

algı(lar) 123, 135, 136, 154; ~ aksi-

yonları 160; ~ın sentetik birliği 158

algılama 157, 162

algısal güçler 164

Amerikan Bağımsızlık Savaşı 45

Amerikan sömürgecileri 36

anlak 168

anlama 21, 40, 111, 116, 118, 119,

127, 128, 129, 134, 140, 146, 150,

152, 153, 154, 158, 159, 160, 163,

166, 167, 168, 174, 176, 177, 178,

179, 180, 181, 185; ~ yetisi 40,

111, 112, 116, 118, 119, 128, 140,

150, 154, 158, 159, 160, 168, 178,

179, 181, 185, 197

anlık 22, 93, 136, 144, 145, 146,

149, 157, 160, 167, 168, 170, 180

anomali 174

Anselmus 115

antinomi(ler) 170, 171

antropoloji 32, 42, 82

ardışık algılar 136

ardışıklık ilkesi 111

Aristoteles 13, 118, 131, 137

Arnoldt, Emil 11

askerî piroteknik 33

aşkın tamalgı 166

aşkınsal: ~ idealizm 62; ~ özgürlük

193

Avrupa: ~ felsefesi 131; ~ kültürü 53

B

Bacon 113, 131, 132, 133, 134

bağımsız ilkeler 104

bağıntı 155

basit ide 136

başkalaşım 108, 162

batıl inanç(lar) 24, 50, 112

beğeni: 125, 175, 178, 182; ~ öğretisi

150; ~ yargısının eleştirisi 69

bilgi: ~ alanı 129, 164; ~ çözümlemesi

146; ~ dünyası 149; ~nin koşulları-

nın analizi 39; ~nin kurucu koşul-

ları 165; ~nin nesnellığı 140; ~nin

nesnesi 150; ~nin sınırları 131, 134;

~ organı 149, 159; ~ sevgisi 175; ~

teorisi 67; ~ yetisi 140

bilim: ~ kültürü 17; ~in varsayımsal

sonuçları 101

bilimsel: ~ sorunlar 38; ~ veri 39; ~

- deneyler 112; ~ araştırmalar 132; ~ bilgi 160, 173; ~ kategoriler 160; bilinç: ~in birliği 157; ~in temel birliği 166; ~in yapısı 171; ~ modifikasyonları 165
- biliřsel dūřuncenin tūrsel etkinlięi 159
- bireysellik 13
- birinci dereceden biliřsel yeti 118
- birincil: ~ unsurlar 96, 117; ~ nitelikler 135; ~ kavramlar 144
- birlik: ~in formel ōgeleri 163; ~ ilkesi 168
- birlikçi cumhuriyet 17
- C
- canlı: ~ kuvvet 95; ~ gūçler 97; ~ cisimler teorisi 124
- Cant, Andrew 19
- cisimsel olmayan etkin tōz 135
- cismani dūnya 127
- Ç
- çeliřme yasası 121, 122
- çürütme 93
- D
- d'Alembert 95
- dairesel dönüş 100
- deęiřim ve oluř dūnyası 123
- deha 65, 179, 180, 181
- deizm 141
- deney 42, 58, 139
- deneyim 34, 62, 64, 78, 92, 93, 95, 97, 116, 122, 129, 131, 133, 144, 146, 149, 152, 153, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 170, 171, 172, 186, 193, 194; ~ alanları 92; ~in somut gerçekleri 95
- deneyimsel psikoloji 124
- deneySEL: ~ bilginin koşulları 58; ~ felsefe 26; ~ felsefenin yöntemleri 26; ~ zemin 93
- deniz ticareti 17
- Descartes 13, 26, 30, 94, 95, 97, 113, 115, 128, 133, 134, 137
- dıř duyu 134
- dıř: ~ duyu(lar) 127; ~duyunun izlenimleri 134; ~ dūnya 165, 169; ~ fenomenler 126
- dıřsal: ~ duyu 153; ~ dūnyanın fenomenleri 176; ~ fenomenler 167
- dışsallık 153, 166
- dil ve gelenekler 17
- din felsefesi 114
- dinamik madde teorisi 96
- dini: ~ duygular 22; ~ yaşam 72; ~ âlem 70; ~ ōğreti 70
- diyalektik 66
- dogma(lar) 83, 131; ~ sistemi 21
- dogmatik metafizik 63
- doğa: ~ bilimsel hakikatler 102; ~ bilimsel soruşturma 106; ~ bilgisi 26; ~ bilimi 25, 30, 32, 33, 34, 48, 58, 93, 94, 109, 170; ~ felsefesi 82, 109; ~ fenomenleri 56; ~ tarihi 31, 108; ~nın işleyişi 97; ~nın mekanik yasaları 184; ~nın yasaları 194; ~daki akıl 56
- doęal: ~ teoloji 30, 63; ~ felsefe 37; ~ dūzen 56; ~ din 73; ~ sistem 108; ~ bilginin geliřimi 139; ~ dūnya 158; ~ dūnyanın yasaları 160, ~ fenomenler 108, 122, 168, 184, 194; ~ hareket 104; ~ gūzellik beęenisi 178; ~ insanın arzuları 192; ~ tūrler dūnyası 123; ~ varlıklar dūzeni 57; ~ yasa 102
- doęaüstü 125, 128, 142, 168, 175; ~ din 142
- doęruluk 111
- doęuřtan gelen ideler 149
- duygu(lar) 53, 54, 136, 140, 165
- duyu(lar) 39, 64, 88, 103, 126, 128, 129, 118, 129, 134, 140, 143, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 174, 176, 179, 180, 181, 182, 188, 194; ~ algısı 150; ~ izlenimleri 149; ~ üstü 143; ~nun eylemi 153; ~nun formları 150; ~nun ilk ilkeleri 59; ~nun temel formları 157
- duyum(lar) 133, 134, 136, 144, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 181; ~

- akışı 155; ~un öngörülere 161; ~ nesnesi 129; ~ eylemi 153
- duyumsal bilinç 169
- duyusal: ~ doğaüstüçülük 50; ~ imge 180
- dünya: ~ bilgisi 17; ~ deneyimi 161
- düşünce formları 166
- düşünmenin soyut yasaları 58
- E**
- ebedî hakikatler âlemi 104
- edebiyat 17, 31, 44, 54, 55; ~ dünyası 17; ~ dünyası 17
- Eueter, Anna Eegina 20
- eleştirel: ~ felsefe 69, 76, 81, 87; ~ sistem 65; ~ tutum 65
- emekçi sınıflar 187
- entelektüel: ~ aristokrasi 29; ~ üretim 38; ~ yaşam 14
- Epikuros 99, 141
- erdem bilinci 195
- Erdmann, Benno 11, 68
- ereksel nedenler sistemi 109
- eril bakış açısı 52
- estetik 29, 53, 54, 68, 150, 175, 178, 179, 180, 181, 197
- etik 11, 32, 55, 62, 78, 114, 125, 182, 189; ~ inceleme 11
- etki ve tepki 104, 161
- etkin: ~ duyular 160; ~ kuvvetler 100
- evren: ~in bireysel üyeleri 144; ~in kökeni ve yapısı 30; ~in yasaları 132
- evrensel: ~ sistemler 93; ~ ve zorunlu doğa yasaları 105; ~ yasa 194; ~ yasanın kendisinin merkezî birliği 194; ~ yasanın kendisinin eylemin değeri 189
- F**
- failin istenci 192
- fanatizm 53
- felsefe: ~ sistemi 65; ~ tarihi 93
- felsefi yöntem 113
- fenomen(ler) 67, 132, 159, 161, 164, 168, 169, 170, 191; ~in somut kaynakları 168
- fenomenal: ~ dünya 123, 186; ~ ilkenekler 167
- Fichte, J. G. 80, 166, 198
- fizik 116; ~ bilimi 113, 161
- fiziki coğrafya 32, 41, 42, 98, 108
- fiziksel: ~ cisimler 95; ~ dünyanın fenomenleri 34, 132; ~ mekanizma 109, 184; ~ yaşam 129
- fizyonomi 108
- formel: ~ ilke 195; ~ kurallar 114; ~ öğretim 26; ~ mantık 154
- formlar yetisi 144
- Fransız Devrimi 45, 71, 82
- G**
- Gebhard, Graf Johann 29
- geleneksel: ~ metafizik 38; ~ otorite 53
- gelişme yasaları 109
- genel: ~ mantık 154; ~ nedenler 122; ~ yasalar 117, 158
- geometri 93, 116
- geometrik kanıtlama 139
- gerçek: ~ dünya 123; ~ varlık dünyası 123
- gerçeklik kategorisi 159
- gezegenler dizgesi teorisi 98
- Goethe 81, 148
- Gordon, Patrick 19, 20
- gotik mimari 54
- gözlem 113, 129, 135, 138, 139, 140, 144, 167, 169
- güneş sistemi 102
- güzellik 48, 53, 175, 177, 178, 179, 181, 182; ~ duygusu 177
- H**
- Hamann, John George 14, 17, 29, 36, 37, 46, 54, 106
- hayalgücü 27, 53, 55, 102, 127, 128
- Hegel 92, 198
- Heine 172
- Herder 14, 28, 34, 54, 81, 112
- Hristiyan teolojisi 137
- hipotetik: ~ imperatifler 189; ~ yargı 161
- hizipçi dogmalar 141
- Hobbes 132

Homeros 54, 55
 homojenlik 168
 Horatius 24
 hukuk 25, 50, 82, 83
 Humboldt 71, 81
 Hume, David 18, 34, 37, 38, 112, 114, 119, 122, 123, 135, 136, 142, 143, 144, 145
 hurafe 53, 70
 Hutcheson, Stirling 38, 114

İ

iç: ~ duyu 118, 134, 135; ~ duyu yetisi 118
 içsel: ~ duyu 153; ~ faillik 126, ~ yakınlıklar 104
 ide 133, 135, 136, 137, 148, 167, 177, 181, 190, 194
 ideal hakikat 138
 idealist teoriler 62
 idealizm 62, 64, 134, 153, 169; ~ sistemi 64
 ideler 133, 135, 136, 137, 145, 149, 166, 167, 168, 174, 175, 180, 182, 186, 188, 197; ~in kökeni 135
 idrak yetisi 174
 ikincil: ~ doğa 111; ~ nitelikler 135
 ilahî akıl: ~in ideleri 132; ~in sonsuz ideası 100
 ilahî istencin eylemi 116
 imgelem 140, 156, 157, 158, 166, 176, 177, 178, 180, 181
 inanç: ~in nesnelere 131; ~in nihai nesnelere 133
 İngiliz felsefesi 132, 139
 inorganik: ~ doğa 117; ~ madde 108
 insan: ~ akıllı 128; ~ aklının sınırlarının bilimi 39; ~ anlayışı 132, 139, 145, 193; ~ bilgisi 98, 140, 145; ~ dehası 108; ~ deneyimi 167; ~ deneyiminin dünyası 152; ~ deneyiminin sınırları 163; ~ doğası 52; ~ doğasının birliği 174; ~ istenci 196, 197; ~ ruhu 127, 128, 141, 142; ~ zihni 165; ~ zihninin yetileri 174
 insani tutkular 70
 insanlığın en yüksek iyiliği 196
 irade 194

istenç 93 116, 117, 121, 140, 189, 192, 193, 194, 195, 197; ~in otonomluğu 192
 iştah 174, 182, 194
 izlenim(ler) 76, 118, 136, 127, 136, 150, 173

K

kalıcı: ~ ilişkiler 93; ~ yasalar 93; ~ tipler 108
 kalıtsal çeşitlilikler 107
 Kant 11
 karşılıklı: ~ bağımlılık 104, 183; ~ uyum ilişkisi 105
 kartezyen teori 94
 kartezyenizm 133
 kategorik buyruk 78
 kategoriler 156, 158, 159, 160, 163, 164, 166
 kavrayış ve idrak güçleri 176
 kendi: ~ kendine yeten bilgelik 105; ~ kendini belirleme 67; ~nde şeyler 146, 165, 170; ~ni sınırlama duyusu 182
 Kilise Hıristiyanlığı 142
 Kopernik 131, 145
 kozmik: ~ sistem 57; ~ spekülasyon 30
 kurallı felsefe 94
 kurallar yetisi 197

L

La Mettrie 141
 Lambert, Johann Heinrich 57, 58, 59
 Laplace 99, 101
 Leibniz 13, 22, 26, 30, 34, 57, 59, 69, 92, 94, 95, 96, 97, 137
 Lessing 175
 liberalizm 71
 Locke 13, 59, 112, 113, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 142, 145
 Lucretius 24
 Luther 198

M

maddenin genel yasaları 103
 maddi: ~ bedenler 39; ~ dünya teorisi 124; ~ ilkeler 114; ~ olmayan doğa-

- lar 126; ~ olmayan dünya 126, 127;
~ olmayan ruhlar kavramı 39
maksim 114, 168, 192
manastır sistemi 54
mantık 25, 30, 32, 33, 40, 42, 43, 82,
93, 112, 118, 123, 124, 125, 131,
141, 154, 176, 184; ~ bilimi 154
mantıksal: ~ bölünme 108; ~ değer-
lendirmeler 116; ~ karşıtlık 119; ~
öncül 121; ~ sistem 67; ~ yargı 118
matematik 22, 25, 32, 33, 34, 38, 40,
66, 93, 94, 95, 113, 143, 144, 151,
152, 160, 161, 170, 177
matematiksel: ~ hesaplama 58; ~ yön-
tem 113
materyalizm 141
mekanik 51, 53, 77, 93, 95, 103, 105,
116, 126, 141, 184, 185; ~ bilimi 116;
~ bilimler 77; ~ doğa yasaları 105; ~
teori 29; ~ yasalar 116, 126, 141
Mendelssohn, Moses 38, 59, 67, 129,
141, 175
metafizik 11, 25, 26, 30, 32, 33, 38,
39, 40, 42, 43, 45, 55, 58, 59, 60,
62, 63, 65, 67, 69, 82, 87, 92, 97,
106, 109, 111, 112, 113, 114, 124,
128, 129, 130, 133, 134, 138, 143,
160, 169, 172, 173; ~ spekülasyon-
lar 43; ~ yanılısamalar 135
mezhep dogması 142
mezhepçilik 50
Milton 55
mistisizm 35
modalite 155
modern astronomi 101
monad 169, 170
moral: ~ felsefe 82; ~ içgüdüler 127;
~ idare 87; ~ psikoloji 139; ~ yar-
gılar 120
mutlak: ~ ateizm 141; ~ iyi istenci
194; ~ zorunluluk 138
mutluluk 186, 189, 195
müzik 55
- N**
nedensel özgürlük 192
nedensellik 135, 136, 137, 162, 164,
170, 171, 185; ~ ilkesi 135
neden-sonuç zinciri 67
nesnel: ~ dünya 62, 155; ~ eşzamanlı-
lık 162; ~ gerçeklik 160; ~ kavram-
lar 156
nesnelerin içsel yapıları 161
Newton 26, 34, 38, 98, 112, 113,
132, 184; ~ fiziği 38
nicelik 155, 159, 161
nihai neden(ler) 123, 185
nitelik 155, 161, 174
- O**
olasılık kavramı 115
olgu durumları 122
olumsuz erdem 120
olumsuzlama 119, 120
ontolojik kanıt 115
organik: ~ doğa 117; ~ evrim 186; ~
hareket eylemleri 153; ~ nesnel-
ler 117; ~ varlıklar 109
organizma kavramı 109
Orpheus 54
ortak akıl 56
otonomi 192
- Ö**
ödev(ler) 41, 67, 70, 143, 191, 195,
198; ~ duygusu 41, 191; ~in soylu
yasası 174; ~ yasası 67, 143
öğrenim hayatı 16
ölümsüzlük 77, 94, 173
öncül ve sonuç ilişkisi 161
özbilinç 118
özdeşlik 121, 136, 138, 161; ~ yasası
121
özgür istenç 93
özgürlük 49, 67, 71, 77, 170, 171,
173, 181, 192
- P**
pagan panteizmi 137
Panteizm 141
paralojizm 169
Persius 24
Platon 52, 92, 131
Platoncu düşünme tarzı 111
pnömatik yasalar 126
pnömatoloji 129

politik ekonomi 47
 pratik yargı 148, 194
 psikoloji 134, 139, 140
 psikolojik araştırma 140

R

rasyonalist okul teorileri 38
 rasyonel: ~ aydınlanma 37; ~ psikolo-
 ji 124, 169; ~ teoloji 124
 realizm 135
 refleksiyon 113, 124, 133, 134, 136,
 144

Reicke, Rudolf 11

Reinhold 43, 66, 69, 75

resimsel anlama yetisi 158

resmî eğitim 93

Robespierre 172

Roma edebiyatı 24

Rousseau 35, 37, 55, 106, 112

ruh: ~ idesi 168; ~un doğası 140; ~un
 ölümsüzlüğü 141; ~un ölümsüzlüğü
 196

Ruhnken, David 23

S

sabit fikir 84

saf: ~ aklın nesnelere 58; ~ felsefe 81;
 ~ tin 127

sağduyu 178

salt mantıksal ilişki 115

sanat 25, 53, 54, 55, 159, 178, 180

sanatsal ideler 175

Scheffner, J. G. 47

Schelling 92, 166, 198

Schiffert, Christian 24

Schiller 75, 81, 198

Schopenhauer 61, 146

sentetik: ~ a priori yargı 192; ~ birlik
 154; ~ eylem 154; ~ yargı 151

sentez: ~ eylemi 156; ~ gücü 159

sezgisel algı 133

Shaftesbury 38, 114

Shakespeare 54

sıradan algı 180

sivil yönetim 17

siyasi dünya 27

skolastik: ~ düşünce 133; ~ felsefe
 137

Skolastisizm 137

sonsuz: ~ doğal nesnelere 118; ~ zihin
 105

sonuç çıkarma metodu 124

soyut: ~ akıl yürütme 37, 137; ~ dü-
 şünce 159; ~ felsefe 26; ~ ideler 134;
 ~ matematiksel teori 95

soyutlama 113, 159

spekülatif bakış açısı 97

Spinoza 92

spiritüalist deneyimler 125

Ş

şematizm 148

şeylerin mevcut düzeni 105, 108

şövalyelik 54

T

tahkimat sanatı 33

tamalğı 140, 157, 166; ~nın tansan-
 dantal birliği 157; ~nın sentetik bir-
 liği 157

Tanrı: ~ idesi 133; ~nın inayeti 106

tanrısal öngörü 103, 105

tasarım idesi 184

tasım 118, 169

tasımsal biçim 167

taşra yaşamı 29

teistik: ~ felsefe 67; ~ metafizikçiler
 142

temel yükümlülük 114

teoloji 23, 25, 30, 38, 63, 72, 82, 83,
 93, 114, 117, 134, 137, 141

teolojik: ~ ilkeler 114; ~ sorunlar 80

teorik: ~ astronomi 93; ~ ilkeler 183;
 ~ önermeler 183

tıbbi: ~ meseleler 50; ~ uygulamalar
 16

tıp 25, 48, 50, 51, 82, 83

tikel istençler 127

toplumsal: ~ rekabet 187; ~ yaşamın
 gelenekleri 49

totoloji 175

töz 116, 134, 135, 136, 144, 147,
 155, 160, 161, 162, 167, 169, 170

transandantal: ~ araştırma 149; ~ est-
 etik 150; ~ felsefe 80, 87, 150; ~

- idealizm 153; ~ imgelem 158; ~ koşullar 157; ~ tamalgı 157
 transandantalizm 149
 Trimmer, J. Gerhard 27
 tutkular 136; ~ın disiplini 188
 tündengelim 139
 tümellik 160
 tümevarım 139
- U
- uslamlama yetisi 119
 uygulamalı felsefe 42
 uzamsal dünya 153
 uzay: ~ formu 160; ~ ve zaman 62, 146, 150, 151, 152, 157, 163; ~ zamanın fenomenal karakteri 62
- V
- verili duyular 186
 Voltaire 95, 112, 141, 142
- W
- Wolf 22, 23, 25, 33, 34, 61, 69, 92, 112, 113, 137, 139
- Y
- yanılgı tasım 169
 yaratıcı imgelem 180
 yargı 56, 64, 68, 74, 118, 119, 140, 146, 151, 155, 158, 159, 160, 175, 176, 177, 181, 182, 192, 193; ~ edim(ler)i 118, 119; ~ formu 155; ~ özgürlüğü 74
 yargısal tutum 97
 yasama gücü 193
 yaşam kaynağı 100
 yaşamsal ilkeler 126
 yayılım 143, 170
 Yedi Yıl Savaşı 15
 yeni felsefe 76
 Yeter Sebep İlkesi 138
 yıldız sistemleri 99
 yönemsal düşünme 42
 yurttaşlık idesi 190
 yücelik duygusu 177
 yükümlülük(ler) 114, 182, 195
- Z
- zaman: ~ formu 160; ~ ve uzay 103, 146, 163; ~ ve uzayın ideallığı 152
 zihin: ~ çalışması 69; ~in yapısı 92
 zihinsel: ~ dünya 120; ~ eylem 149; ~ fenomenler 169, 170; ~ sentez 154, 156; ~ sezgi 164; ~ yaşamın birliği 169; ~ yaşamın olguları 124; ~ yeti(ler) 103; ~ yetiler 140, 157; ~ yetiler doktrini 140